Digitale Helgeland - 2023

Veterinærtjenesten
Innsiktskart - As is

Dette kartet er basert på innsiktsarbeid gjennomført vinteren/våren 2023. Kartet inneholder innsikt fra 9 intervjuer med veterinærer, bønder, kommuneansatte og Landbruksdirektoratet, i tillegg til observasjon av en veterinær i felt. Innsikten tar form som en visuell brukerreise, og fire hovedfunn som er skrevet ut.

Brukerreisen viser de viktigste stegene i veterinærtjenesten i dag, med muligheter og utfordringer knyttet til disse. I tillegg inneholder kartet fire hovedfunn, som går på tvers av brukerreisen.

Dette prosjektet er avgrenset til å i hovedsak se på veterinærtjenesten knyttet til storsdyrdrift på Helgeland. Vi har allikevel mått på veterinærtjenesten for smådyr, og inkluderer relevante funn fra dette.

Det er et stort aktørkart rundt både bonden og veterinæren. Dette innsiktsarbeidet går ikke i detalj på alle disse relasjonene.

Reisen leses slik:
Til hvert steg i reisen kan det være tilknyttet utfordringer og/eller muligheter. Disse kan gjelde for én eller flere personer, og er markert i reisen med disse ikonene:

Utfordring

Mulighet

I denne reisen møter du på:

Veterinær
Veterinærene spesialisert på storsdyr har gjerne færre kollegaer enn de som er tilknyttet en klinikk. De tilbringer ofte mye tid i bil, og strekker seg langt for at både dyra og bonden skal ha det bra.

Bonde
Bøndene driver gård på fulltid eller ved siden av annen jobb, har griser, storfe, sau og/eller høns. Uansett har de alle på et eller annet tidspunkt behov for hjelp fra veterinær.

Kommune
Kommunen har ansvar for å sørge for at det alltid er tilgjengelig veterinær i et vaktområde.

Landbruksdirektoratet
Direktoratet deler ut tilskudd til veterinærene og kommunen. De tre tilskuddene er vaktilskudd, stimuleringstilskudd, administrasjonstilskudd og reisetilskudd. Direktoratet definerer i tillegg vaktområdene.

Halogen | Digitale Helgeland

Rekruttering

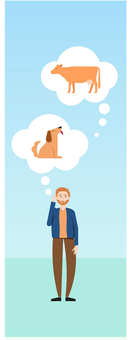

Bli produksjons-dyrveterinærer

Det er idag mangel på veterinærer som driver med stordyr, bl.a. da drift med smådyr gir mer inntjening.

Organisering av vakter

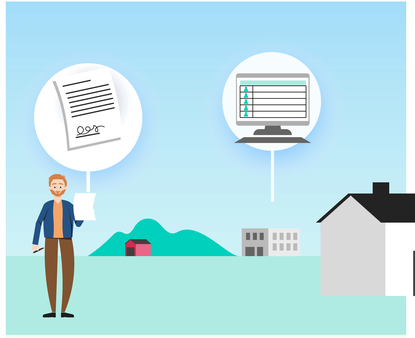

Skrive kontrakt

Veterinæren og kommunen setter opp en kontrakt seg i mellom.

Sette opp vaktliste

Veterinærene i et vaktområde setter enten opp listen selv, eller så gjør kommunen det.

Finne vikar ved sykdom

Kommunen er ansvarlig for å sikre tilgjengelig veterinærtjeneste 24/7, og er derfor ansvarlig for å finne vikar ved sykdom.

En dag på jobb

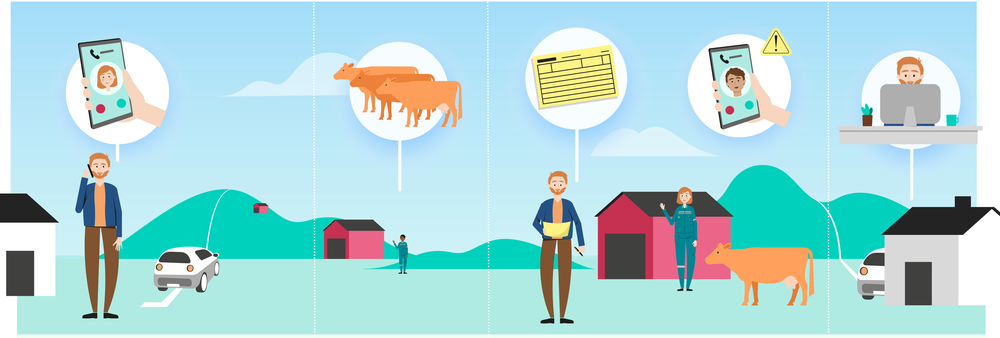

Planlegge rute for dagen

I perioden kl. 08:00 - 09:30/10:00 ringer bøndene inn rutineoppdrag, som avhorning, direktighetsjekk og inseminering. Dette kan også bli ringt inn akuttoppdrag.

Reise ut på oppdrag

Basert på hva som er ringt inn av enten rutinebesøk eller akuttoppdrag, planlegger veterinæren ruten og drar ut til gårdene. Veterinæren prøver å si i fra til bonden når de er på vei.

Behandle dyr

Veterinæren foretar nødvendig behandling av dyret. Det varierer om bonden er til stede i fjøset sammen med veterinæren eller ikke. Hvis bonden ikke er tilstede er dyret ofte satt klart.

Utfylling av skjemaer

Etter behandlingen føres info om behandlingen i helsekortet hvis dyret har fått medisin, eller i fjøskortet hvis dyret har blitt inseminert. Veterinæren noterer seg også nødvendig info til eget journalsystem, eller gjør unna journalføringen i en app.

Planlagt rute avbrytes

For veterinæren med vakttelefonen, kan planlagt rute bli avbrutt når som helst av akuttoppdrag som blir ringt inn. Ved flere innringte akuttoppdrag, må veterinæren prioritere hva som haster mest.

Journalføring

Veterinæren skal journalføre behandling i eget journalsystem, samt i Dyrehelseportalen. Det varierer når dette faktisk skjer, fra etter hver behandling til at det gjøres på slutten av uken.

Gjennomføring av vakt og admin

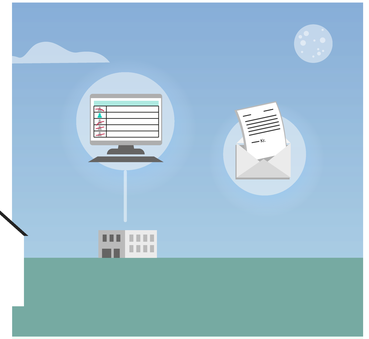

Fylle vakter

Det skal være en veterinær tilgjengelig på vakt også utenom ordinær arbeidstid.

Sende faktura og søknad om reisetilskudd

Ofte sender veterinærene ut faktura i slutten av måneden. Det gjelder både faktura til bøndene og dokumentasjon for å få dekket reisetilskudd av Landbruksdirektoratet. Noen veterinærer holder styr på kilometere kjørt i en liten notatblok.

Veterinær

- *Inntjening hos bønder er større enn hos produksjonsdyr, noe som bidrar til å dra flere veterinærstudenter mot smådyrsegmentet.*
- *Mange som utdanner seg som veterinær i dag er født og oppvokst i by. Dette kan være en medvirkende årsak til at flere velger å jobbe med smådyr, da de ikke har noe forhold til stordyr.*
- *Kontrakten iverksir ikke nødvendigvis veterinærens rettigheter.*
- *Det fungerer ikke alltid optimalt for veterinærene når de ikke setter opp listene selv.*
- *Noen perioder av året er mer hektiske enn andre. Da er det gjerne behov for en ekstra veterinær på vakt, men det kan være krevende å få tak i folk.*
- *Nye veterinærer og vikarer trenger info om gårdene, type dyr osv. Denne info er ikke lett tilgjengelig i dag.*
- *I veterinærens eget nettverk kan det være aktuelle ressurser som kan stoppe inn som vikar.*
- *Veterinæren er selv ansvarlig for å ha medisiner og utstyr på plass. Dette kan føre til stress hvis f.eks. epinefrin er tomme for nødvendige medisiner.*
- *SMS til o-post er en løsning som frigjør tid hos veterinærene ved at telefondiet mellom kl. 8-10 kan brukes til å dra ut på oppdrag.*
- *System hvor bonde leser inn fjøsmelding som sendes per e-post bidrar også til å frigi tid.*
- *Varsthetsfull og kvalitetes på veterne varierer fra sted til sted, og kan påvirke fremkommelighetes og ressursbiti til veterinærene.*
- *Det kan i perioder være mye dødtid på digital, spesielt i næringsfattige distrikter.*
- *Tetere samarbeid med Geno kan være en måte å gi flere oppgaver og mer inntekt på dager med lite å gjøre. Olaz Det kan bli et tøyningsnivå i distrikter med stor avstand forsti man får betalt per opsdrag, uten tilskudd til reisen.*
- *Egne forkortelses/koder i sms/form for å informere bonde om at veterinær er på vei frigjør tid brukt på kommunikasjon og admin i løpet av dagen.*
- *Noen ganger har bonden samlet opp oppgaver og pasienter som veterinæren må se til, uten å gi beskjed på forhånd. Dette forårsaker tidsplanen til veterinæren og forlenger pasienteit arbeidsdagen.*
- *Dyret kan bli stresset av å bli undersøkt av en fremmed, eks. en ny veterinær eller vikar. Det kan føles utrygt hvis bonden ikke er tilstede i disse situasjonene.*
- *Mange små tall som skal tyeles og noteres i løpet av arbeidsdagen kan potensiell føre til feil ved innføring.*
- *Det er ikke veterinæren har tid til å ilegglere behandling i Dyrehelseportalen og i eget journalsystem rett etter besøket.*
- *Rapporteringen kan fort skje 3-4 ganger når kun bør inseminert - i et Geno-kort, fjøskortet, veterinærens system (eks. Sanimalis) og i brunskalenderen.*
- *Enklere tilgang til utfylling i aktuelle systemer i fjøs.*
- *Sanimalis gjør det enkelt å gjøre forelig journalføringen fortløpende.*
- *Mange akuttoppdrag i løpet av en dag kan gjøre at arbeidsdagen blir lang.*
- *Akuttoppdrag bidrar til at det er vanskelig for veterinæren å gi presis info om når de kommer til bønder som har bestilt rutinebesøk.*
- *Veterinæren kan bli stresset av en fyr ved å indtre svare på telefon om rutinebesøk utenom telefontiden. I tillegg ved veterinæren notere ned henvendelsen.*
- *Det kan være krevende å finne tid og ha kapasitet til å fil sms journalføring og admnoppgaver på slutten av dagen.*
- *Rapportering om jurbetennelse innen fristen på ipu digital til Mattilsynet bør ikke nødvendigvis overholdt i en hektisk hverdag.*
- *Veterinærer i området med få folk til å dekke vaktene må streike seg langt for å fil fjerteiten til å gå rundt. Veterinæren kan ende med å bro vakt både dag og natt uten pause.*
- *Avtaler veterinæren har med kommunen gjør at kommunen kan finne en veterinær som har hatt dagsvakt nå dekke nattevakten ved behov. Kommunen godtgjør ikke noe ekstra for dette.*
- *Dødtilskuddet fra direktoratet dekker kun vakter på kveldstid. Det er likevel behov for ytterligere midler for å dekke den tidligere arbeidstiden.*
- *For nye veterinærer som skal ut i vakt kan en mentorordning være bra for å føle seg trygggere.*
- *Systemet for å føre reisegninger fungerer ikke nødvendigvis optimalt, og kan være en hidtøyn.*

Bonde

- *Noen bønder føler seg usikre på om forespørselen har kommet frem hvis de sender sms, og vetger derfor heller å ringe.*
- *I tillegg til fjøsbir tage hos dyra, har bonden egen brunskalender eller andre digitale systemer som gir oversikt over når dyrne kan bli inseminert, nå de kan drektighets-kontrolleres osv. Bonden ringer til veterinæren når dyret viser tegn på å være klar.*
- *Tiden til bonden blir veldig lilst den dagen veterinæren kommer, fordi de ikke vet sikkert når veterinæren er på plass.*
- *System hvor bonde leser inn fjøsmelding om behov, og mottar beskjed fra veterinær som klarer å ta oppgaven gir bedre bidrar til mer oversikt for bonden.*
- *I dag er det ingen måte for bonden å gi tilbakemelding på veterinærtjenesten som gjør at muligheter knyttet til forbedringsområder og utviklingspotensial ikke blir bebjst.*
- *Ved å gi bonden en formell mulighet til å gi tilbakemelding eller meldte ønsk til veterinærtjenesten kan det bidra til å forbedre tjenesten.*
- *Bonden må selv huske å bestille nye helsekort.*
- *Bøndene forholder seg til mange ulike systemer og dokumenter i løpet av en dag. Og forholdet bønder bruker ikke nødvendigvis de samme systemene.*
- *En mulighet er å bokle helsenogistrering opp mot TINE Husdyrkontrollen for å oppnå gi en digital oversikt.*
- *Veterinæren kan ende med å reise gjennom et område uten dekning, som skaper utfordringer særlig for bønder som trenger akutt veterinær.*

Kommune

- *Hvilke ressurser og midler en kommune besitter varierer stort fra kommune til kommune, og påvirker kvaliteten og tilgjengeligheten på veterinærtjenesten da kun tilby i stt område.*
- *Det er i noen kommuner mangelende fortsettelse og respekt for verdien av veterinærfaget.*
- *Norge er et land med store geografiske forskjeller som har behov for fakale tilpasninger.*
- *Det er utfordrende å finne tilgjengelige veterinærer i området. Det finnes ingen oversikt over dette i dag.*
- *Kommuner med god økonomi vil ha større sannsynlighet for å kunne trekke til seg vikarer*
- *Veterinærene har i dag Facebook-grupper hvor de deler kommunens behov for veterinærbistand.*
- *Det kunne vært åpning for «vakt- og admnistrasjonstilskudd til en bakvakt».*
- *Vikg er det ikke noe system for å vise tilgjengeligheten til veterinærene gjennom dagen. Eks. om veterinæren er utilgjengelig i flere timer fordi han mil reise med feye.*
- *Statistikvedleren har oversikt over alle som søker om reisetilskudd.*

Direktorat

- *Direktoratet bruker i dag et Excel-skjema fil å holde styr på vaktfilskuddet. Skjemaet har mange mulige feilkilder.*
- *Vaktområdene fungerer ikke optimalt i dag.*
- *Lengdetilskuddene er sjeldent kreevende, da det er nye dyrene å leie inn vikar enn å ha faste veterinærer i tjeneste.*
- *I dag eksisterer det ikke tilskudd som bidrar til utvikling av tjenestene og faglig utvikling av veterinærene.*

Hovedfunn
Fra veterinærens perspektiv

Jeg opplever det som krevende å sikre en forsvarlig veterinærtjeneste

Kommunen er lovpålagt å sikre tilgjengelige veterinærtjenester hele døgnet. Vaktordningen som sikrer tilgjengelighet utenom vanlig arbeidstid, blir økonomisk støttet av direktoratet gjennom et vaktilskudd. I tillegg kan kommunene søke om et administrasjonstilskudd og et stimuleringstilskudd. Over tid har derimot beløpet kommunene søker om vært dobbelt så høyt som det direktoratet deler ut.

Veterinærtjenesten er spesielt sårbar for sykdom. Det er færre veterinærer som velger å jobbe med stordyr i dag. Dette er knyttet til flere faktorer: det er mer lønnsomt å jobbe med smådyr, da betalingsviljen blant smådyreiere er høy. Arbeidstiden er mer stabil, og man har et større faglig nettverk rundt seg. Flere som utdanner seg som veterinærer er født og oppvokst i by, som kan bidra til at flere spesialiserer seg mot smådyr.

Videre finnes det ingen tilgjengelig oversikt over vikarer, som gjør det krevende for kommunen å få tak i folk til å dekke vaktene. Løsningen med å bruke vikarer er kostbar, og mindre effektiv bruk av midler enn faste ansettelser.

Jeg strekker meg langt for dyra, på bekostning av min egen helse

Veterinærtjenesten for stordyr er ustabil i dag, men det går som regel rundt fordi veterinærene strekker seg langt for dyra og bonden. Veterinærene tar ansvar for mye, selv det kanskje er kommunen eller andre aktører som har ansvar for det. Malene kommunen bruker for å skrive avtaler med veterinærene, sikrer ikke veterinærenes rettigheter og felene godt nok.

Veterinærene står ofte alene, både i møtet med kommunen og bonden. Samtidig er et fagmiljø rundt veterinæren viktig for å få faglig sparring, støtte og oppdateringer. Fagmiljøet er også viktig for å sikre at det er nok personer til å dekke vaktene.

Jeg må prioritere hvor jeg trengs mest

Det er færre bønder enn tidligere, som gir veterinærene lengre reiseavstand og tidvis mye tid i bil. Samtidig blir det færre oppgaver for veterinærene og mindre belastning på dagtid.

For å kontakte veterinæren pleier bøndene å ringe til veterinæren. Det er da som regel for å avtale rutinebesøk, når det er behov for akuttbesøk eller rådfæring. Veterinærene har gjerne telefontid mellom kl. 8 -10 om morgenen, og denne tiden blir da bundet opp til å svare på henvendelser.

I tillegg kan det i løpet av dagen bli ringt inn akuttoppdrag. Veterinæren må prioritere hva som er mest akutt hvis det ringes inn flere i samme periode. For bonden vil det si at det er lite forutsigbart når veterinærene faktisk dukker opp. De har forståelse for at det kan være vanskelig å beregne, samtidig som de selv blir veldig bundet opp den dagen veterinæren skal komme.

Jeg opplever at admin-oppgaver er krevende å få tid til

Det er mye som skal rapporteres i dag, blant annet på helsekortet, i Dyrehelseportalen og i både bonden og veterinærens journalsystem. I tillegg har andre aktører egne systemer hvor ting skal rapporteres inn. I en hektisk arbeidshverdag kan det være krevende å få gjort unna rapportering og andre admin-oppgaver.

Det varierer hvor digitale både bøndene og veterinærene er. Dårlig dekning kan være en faktor som gjør at analoge løsninger er tryggere.